

דיני ביקור במום ארבעה ימים, ומנין הטלאים שבלשכת הטלאים – במנחות מט.

פרק שלישי; דף יד

יט. מה דין הפעולות דלהלן לענין פדיון וגאולה ולענין חזרה ביובל?

א. מקדיש שדה אחוזה.

ב. מקדיש אדמת אחוזה של טרשים.

ג. מקדיש אילנות (הנטועים בשדה אחוזה).

ד. ככל הנ"ל, במכירה.

ה. כהנ"ל, בשדה מקנה.

א. המקדיש שדה אחוזה, בין שהיתה ריקה וראויה לזריעה בין שהיתה מלאה בגפנים בקנים או באילנות (שדה מכל מקום); כשבא לפדותה מן הגובר, הוא או אחר, נותן כפי הסך הקצוב בתורה – חמשים שקל כסף לכל בית זרע חומר שעורים. זהו כאשר פודה בשנה ראשונה ליובל. ואם פודה אחר כך – מגרע בפדיונו לפי השנים שעברו, סלע ופונדיון לשנה.

כאשר המקדיש עצמו הוא הפודה – מוסיף חומש בפדיונו.

לא גאלה הוא אלא אחר, כשהגיע היובל מתחלקת השדה לכהנים.

ב. אמר רב פפא: הקדיש טרשים – פודה בשוויים (בית זרע אמרה תורה, ואלו אינם בני זריעה).

לא גאלם, ומכרם הגובר לאיש אחר – יוצאים ביובל לכהנים (והיה השדה בצאתו ביובל... – שדה כל דהו).

ג. הקדיש שלשה אילנות או יותר, באופן שראויים למטע, לא מפוזרים מדי ולא מרווחים (עשרה נטיעות לבית סאה. עת' – הקדיש עמהם את הקרקע ואת האילנות הקטנים הגדלים ביניהם. הלכך כשהוא פודה, לדעת האומר 'מקדיש בעין יפה מקדיש' פודה את האילנות בשוויים וחוזר ופודה קרקע בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף. וכן דעת רב הונא.

ולמאן דאמר 'מקדיש בעין רעה מקדיש' (כן אמרו בדעת רבי שמעון), פודה את הכל לפי הסך הקצוב, שהאילנות נפדים אגב הקרקע. ואולם הקדיש תחילה את האילנות לבדם (שאינם נטועים כסדרם הראוי, או שהקדישם אחד אחד (עפ"י רש"י ורשב"ם) וי"א אף כשהקדיש שלש אילנות כסדרם) ואחר כך הקדיש את הקרקע – פודה האילנות בשוויים וחוזר ופודה את הקרקע כדינה, שאין הולכים אחר שעת הפדיון אלא אחר שעת ההקדש, והלא הקדיש הקרקע והאילנות בנפרד.

א. הרמב"ם (ערכין ד, טו) פסק כדעה ראשונה, ואף כשהקדיש את השדה בסתם, הקדיש גם את

האילנות שבה ומחשבים אותם בשווייהם ואת הקרקע בסכום הקצוב בתורה. והראב"ד השיגו.

וע"ש בלח"מ וברדב"ז ובהלכה כ"ה ובאו"ש. [ובהלכות מכירה (כו, ו) פסק הרמב"ם כחכמים שהמקדיש את השדה

הקדיש את כולה]].

ב. דין הקרקע ביובל – כאשר שדה אחוזה.

הקדיש אילנות ללא קרקע כלל, אף לא הקרקע שתחת האילן – פודה בשוויים (בית זרע אמרה תורה, ולא אילנות). לא גאלם – אין יוצאים לכהנים ביובל (והיה השדה – ולא אילנות).

ד. המוכר לחברו שדה אחוזה – אין חוזר וגואל תוך שנתים למכירתו אלא אך מתום שנתיים עד היובל, ומשלם כפי חישוב שני ממכרו. לא גאלה עד היובל – חזרת השדה לבעלים ביובל, כמפורש בכתוב. טרשים – נגאלים פחות משנתים (במספר שני תבואת – ואלו אינם בני תבואה). לא גאלם – חוזרים לבעלים ביובל (ושב לאחזתו – אף אדמה זו בכלל אחוזה). מכר אילנות (ללא קרקע) – אין נגאלים פחות משנתים (שני תבואת – וגם אלו בני תבואות הם). לא גאלם – אין חוזרים ביובל. (ושב לאחזתו – אין אילנות בכלל). נראה שהמוכר אילנות, אין יכול לגאלם בעל כרחו מן הלוקח, כי בדין גאולה נאמר ושב לאחזתו ולא אילנות (מנחת חינוך שלט, יז. וצ"ע).

ה. המקדיש שדה מקנה; לדברי תנא קמא אינה נפדית אלא בשוויה (במכסת), ולדברי רבי אליעזר נפדית כסך הקצוב בתורה בשדה אחוזה (וחשב וחשב – לגזרה שוה). שונה פדיון שדה מקנה משדה אחוזה, שאין הבעלים מוסיפים חומש בפדייתם. כן אמר רבי אליעזר. והסיקו שגם תנא קמא סובר כן, ששדה מקנה הוקשה לערכין (במכסת הערכין) שאין בהם תוספת חומש (כן שנינו בברייתא. ורבא אמר טעם אחר, להכמים – משום כמה כתובים הבאים כאחד בענין תוספת חומש, אין מלמדים. וע"ע תורא"ש ודמב"ן ב"מ נד: בשם ר"ת שמפני שאין מוקדשת כולה לשמים, שהרי חזרת לבעליה ביובל, לכך אין בה תוספת חומש).

א. בזמן שאין היובל נוהג, יש מי שכתב שהמקדיש הפודה את שדה מקנתו מוסיף חומש, שהרי השדה שייכת לו לגמרי ואינה יוצאת מתחת ידו לעולם. והוא הדין למקדיש שדה מקנה בחו"ל, שהואיל שאין נוהג שם דין יובל – כשהוא פודה מוסיף חומש (עפ"י הגר"פ פרלא בבאורו לסהמ"צ לרס"ג עשה קלג).

ב. נחלקו דעות האחרונים במקדיש בית מקנתו, האם מוסיף חומש בפדייתו, שלא גילה הכתוב אלא בשדה (עפ"י מנ"ח שנה, א) אם לאו (הגר"פ שם – שהרי חזר ביובל כשדה מקנה). שדה מקנה שפדאנה מן ההקדש, חזרת ביובל לבעליה הראשונים ואינה מתחלקת לכהנים, שלא כשדה אחוזה שאם גאלה אחר, נחלקת ביובל לכהנים.

א. היתה שדה מקנה ביד ההקדש ולא פדוה עד היובל; ברמב"ם מבואר שיוצאת מיד ההקדש וחזרת לבעלים. וכן הביאו מן הירושלמי. ויש אומרים שאין נראה כן בפירוש רש"י לחומש (ע' משנה למלך ד, כו ד"ה ודע; מנחת חינוך שנה, ט).

ב. המוכר שדה מקנה; בספר החינוך (שלט) כתב שאינו יכול לגאלה פחות משתי שנים. ואין הדבר ברור, כי מכמה מקומות בגמרא וברש"י משמע שדין זה נאמר בשדה אחוזה דוקא (ע' מנחת חינוך שלט, א ד ו יז; שבט הלוי ח"ה קונטרס המצוות נב). והרש"ש (לא). כתב להסתפק האם אפשר לפדות שדה מקנה מיד הלוקח בעל כרחו. ע"ע דיני מכירת שדה מקנה, להלן כט-ל).

דפים יג – טו

- כ. א. יש בערכין / בשדה אחוזה / בשור המועד שהמית עבד / באונס ובמפתה ובמוציא שם רע – להקל ולהחמיר. כיצד?
ב. האם יש תורת 'שדה אחוזה' בנכרי?
ג. הלוקח שדה מאביו והקדישה – האם תורת 'שדה מקנה' עליה או 'שדה אחוזה'?